ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 19.11.2024 г.
COM(2024) 530 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА

ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

относно дейностите и консултациите на координационната група за борба с изтезанията, посочена в член 31 от Регламент (ЕС) 2019/125 относно търговията с някои стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел изпълнение на смъртно наказание, изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение или наказание

1. Въведение

Съгласно член 31, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2019/125 от 16 януари 2019 г. относно търговията с някои стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел изпълнение на смъртно наказание, изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение или наказание[1] („регламента“) Комисията представя на Европейския парламент годишен доклад относно работата, проверките и консултациите на координационната група за борба с изтезанията (КГБИ). Докладът не трябва да накърнява търговските интереси на физически или юридически лица.

Настоящият доклад предоставя информация за дейностите на КГБИ през 2023 г.

2. Нормативна уредба

С регламента се цели предотвратяването на смъртното наказание, от една страна, и на изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение или наказание в държави извън ЕС, от друга страна, чрез ограничаването на търговията с някои стоки. В регламента се прави разграничение между:

- стоки, които по своята същност служат за насилие и с които изобщо не трябва да се търгува (приложение II); и
- стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел изтезания и други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение или наказание (приложение III) или с цел прилагане на смъртно наказание (приложение IV), но могат също да имат законна употреба, като например за целите на правоприлагането или за терапевтични цели.

Търговията със стоки, изброени в приложения II, III и IV, подлежи на определени ограничения. С регламента по-специално:

i. се забранява вносът, износът и транзитът във, от или през ЕС на стоки, изброени в приложение II, които нямат друго практическо предназначение освен употребата им с цел изпълнение на смъртно наказание или с цел изтезания. С него се забранява също така предоставянето на техническа помощ по отношение на такива стоки, включително обучение как да бъдат използвани. Забранява се и рекламирането на такива стоки в печатни издания, в интернет или по телевизията или радиото, както и излагането или предлагането им за продажба на изложение или панаир;

ii. се изисква предварително разрешение за всеки отделен случай за износ на стоки, изброени в приложение III, които биха могли да бъдат използвани с цел изтезания, но могат да имат друга, законна употреба (например за целите на правоприлагането). Предварително разрешение за износ се изисква и по отношение на предоставянето на техническа помощ или на предоставянето на брокерски услуги, свързани с тази категория стоки. В приложение III не са обхванати:

[1] ОВ L 30, 31.1.2019 г., стр. 1. След като беше изменян няколко пъти, Регламент (ЕО) № 1236/2005 на Съвета от 27 юни 2005 г. относно търговията с някои стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел прилагане на смъртно наказание, изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унизително отнасяне или наказание (ОВ L 200, 30.7.2005 г., стр. 1) впоследствие беше кодифициран като Регламент (ЕС) 2019/125.

а) огнестрелните оръжия, които са предмет на Регламент (ЕС) № 258/2012[2];
б) изделията с двойна употреба, които са предмет на Регламент (ЕС) 2021/821[3]; или
в) стоките, които са предмет на разпоредбите на Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета[4]; и

iii. се регламентира търговията със стоките, посочени в приложение IV, които могат да се използват с цел изпълнение на смъртно наказание (напр. чрез инжекция със смъртоносна доза), но могат да се използват и за законни терапевтични цели. Беше въведено конкретно разрешително с лиценз (генерално разрешение на Съюза за износ), с което да се контролира износът на такива стоки и да се предотвратява прехвърлянето им с цел употреба за екзекутиране чрез поставянето на инжекция със смъртоносна доза, без да се ограничава търговията с тях за медицински, ветеринарни или други законни цели.

3. Дейности на координационната група за борба с изтезанията

КГБИ бе създадена съгласно Регламент (ЕС) 2016/2134 на Европейския парламент и на Съвета[5], за да разглежда въпроси, свързани с прилагането на регламента.

Тя служи като платформа за експертите от държавите членки и службите на Комисията за обмен на информация относно административни практики и за обсъждане на въпроси, свързани с тълкуването на регламента, технически въпроси във връзка с изброените стоки, промени, свързани с регламента, и други въпроси, които могат да възникнат. При изготвянето на делегирани актове Комисията също се консултира с КГБИ в съответствие с Междуинституционалното споразумение от 13 април 2016 г. за по-добро законотворчество[6].

През 2023 г. КГБИ проведе две заседания във виртуален формат — на 27 април и на 23 ноември, с цел обмен на информация по редица обобщени по-долу въпроси във връзка с прилагането на регламента.

3.1 Развитие във връзка с основния акт

През 2023 г. не бяха приети делегирани актове за изменение на регламента.

---

[2] Регламент (ЕС) № 258/2012 от 14 март 2012 година за изпълнение на член 10 от Протокола на Организацията на обединените нации срещу незаконното производство и трафика с огнестрелни оръжия, техните части и компоненти и боеприпаси, допълващ Конвенцията на Организацията на обединените нации срещу транснационалната организирана престъпност („Протокол за огнестрелните оръжия“), и за установяване на разрешения за износа и мерки за вноса и транзита на огнестрелни оръжия, техни части и компоненти и боеприпаси (ОВ L 94, 30.3.2012 г., стр. 1).

[3] Регламент (ЕС) 2021/821 от 20 май 2021 година за въвеждане на режим на Съюза за контрол на износа, брокерската дейност, техническата помощ, транзита и трансфера на изделия с двойна употреба (преработен текст) (ОВ L 206, 11.6.2021 г, стр. 1).

[4] Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета, определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване (ОВ L 335, 13.12.2008 г., стр. 99).

[5] Регламент (ЕС) 2016/2134 на Европейския парламент и на Съвета от 23 ноември 2016 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1236/2005 на Съвета относно търговията с някои стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел изпълнение на смъртно наказание, изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унизително отнасяне или наказание (ОВ L 338, 13.12.2016 г., стр. 1).

[6] ОВ L 123, 12.5.2016 г., стр. 1.

3.2 Търговска информация: докладване на данните

Комисията представи актуалното състояние, свързано с годишния доклад, посочен в член 26, параграф 3. Комисията представи нова функция, чрез която органите в държавите членки се приканват да качват необходимите данни за целите на докладването директно в библиотеката DUes в рамките на модула, свързан с Регламента за борба с изтезанията. Целта е да се рационализира и улесни обобщаването на данните във всички държави членки. Събраната информация включва по-конкретно вида на стоката, местоназначението на износа и крайната употреба. Тези елементи се включват в годишния доклад на Комисията. Освен това Комисията предостави информация за търговските данни в горепосочения доклад след неговото приемане[7].

3.3 Неформална експертна група на Комисията

Комисията информира КГБИ относно дейностите на неформалната експертна група, сформирана в съответствие със заключенията от нейния доклад за преглед[8]. Неформалната група обединява различни гледни точки (напр. участници в областите на застъпничеството, правоприлагането, научните изследвания и митниците). Нейната функция е строго консултативна и допълва функцията на КГБИ.

През цялата 2023 г. КГБИ беше информирана за обсъжданията в рамките на неформалната експертна група, свързани с актуализирането на регламента. Неформалната експертна група направи оценка на технологичното развитие и новите продукти, както и на употребата на оборудване, използвано за целите на правоприлагането в полицейските практики, включително на стоки, използвани извън ситуациите на задържане, например по време на мирни събрания.

С цел актуализиране на регламента и в съответствие със заключенията от доклада за преглед на Комисията от 2020 г. неформалната експертна група разгледа възможността за прехвърляне на някои стоки от една категория (приложение III) в друга (приложение II), както и възможността за добавяне на някои нови стоки, които понастоящем не са изброени в нито едно от приложенията към регламента. Съгласно експертния опит на неформалната експертна група в областта на сигурността, когато се разглеждат стоки, използвани за целите на правоприлагането или в местата за задържане, от съществено значение е да се прецени дали те са „необходими“ и ако това е така, дали техния дизайн е в достатъчна степен хуманен.

Що се отнася до контрола върху фармацевтичните продукти, които могат да се използват за инжекции със смъртоносна доза, ключът към ефективността на този контрол е партньорството с промишлеността и нейните протоколи за саморегулиране, които са доказали своята роля за предотвратяване на употребата на фармацевтични продукти от ЕС за екзекуции.

Беше повдигната и идеята за пълна забрана на обучения, които биха довели до злоупотреба с оборудване, използвано за целите на правоприлагането, и която би улеснила изтезанията или малтретирането. Обсъжданията в неформалната група

[7] COM (2023) 689 final, 8.11.2023 г. и приложения 1—11, поправени с C (2024) 2491 final, .10.4.2024 г.
[8] COM(2020) 343 final, 30.7.2020 г.

послужиха при изготвянето на проектопредложение за делегиран акт, което беше представено от Комисията на КГБИ[9].

3.4 Търговия без стоки, използвани с цел изтезания

Комисията представи на КГБИ актуална информация относно съдържанието на годишния тематичен доклад на Алис Едуардс, специален докладчик на ООН за изтезанията, на тема „световната търговия с оръжия, оборудване и устройства, използвани от правоприлагащите органи и други публични органи, които могат да послужат за изтезания и други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение или наказание“, издаден на 24 август 2023 г.

В доклада специалният докладчик на ООН представя годишен преглед на тенденциите и събитията, свързани с борбата с изтезанията, както и тематично проучване относно световната търговия с оръжия, оборудване и устройства, използвани от правоприлагащите органи и други публични органи, които могат да послужат за изтезания и други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение или наказание.

Комисията отбеляза значението на този доклад в контекста на евентуалното актуализиране на регламента на ЕС.

Освен това в доклада се посочва списък на изделия, които по своята същност са считани за жестоки, нечовешки или унизителни и като такива следва да бъдат забранени (неизчерпателен списък на 20 вида оборудване/оръжия). След това в доклада се предлага списък на стоки, които трябва да бъдат регулирани на национално и международно равнище. Въпреки че тези изделия се използват законно, с тях може да бъде злоупотребено с цел изтезания и поради това е необходимо да се осигури равнище на надзор.

Докладът завършва с препоръка за „разработване на международен инструмент за търговия без стоки, използвани с цел изтезания, който да допълва и засилва съществуващите задължения за забрана и предотвратяване на изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унизително отношение или наказание“.

Комисията информира КГБИ и относно група от над тридесет организации на гражданското общество от всички региони, които подкрепят настоящите усилия за „търговия без стоки, използвани с цел изтезания“. Тези организации са обединили усилия и призовават за създаването на международен договор за контрол на търговията с инструменти за изтезание, използвани за потушаване на мирни протести и за насилие над задържани лица по света. В декларация, подписана в Лондон през януари 2023 г., неправителствени организации в областта на правата на човека призоваха за договор за забрана на производството и търговията с оборудване, което по своята същност служи за насилие, както и за въвеждане на основан на правата на човека контрол върху търговията с по-стандартно оборудване, използвано за целите на правоприлагането.

[9] Понастоящем е в ход работата с експерти в рамките на КГБИ.

3.5 Последващи действия във връзка с доклада за преглед на Комисията: Укрепване на Регламент (ЕС) № 2019/125

Комисията представи на КГБИ проектопредложение за делегиран акт, което впоследствие беше споделено с експертите на КГБИ с цел предоставяне на обратна връзка. Проектопредложението, предназначено да актуализира Регламент (ЕС) 2019/125, се основава на доклада за преглед на Комисията от 2020 г., на работата на неформалната експертна група и на докладите на специалния докладчик на ООН за изтезанията. Комисията изтъкна доклада от октомври 2023 г. на специалния докладчик на ООН за изтезанията, д-р Алис Джил Едуардс, в който тя посочва 20 вида оборудване, използвано за целите на правоприлагането, което по своята същност служи за насилие, и следва да бъде забранено, както и още 17 вида оборудване, използвано за целите на правоприлагането, което може да има законна употреба, но с което може да бъде злоупотребено с цел изтезания и чиято търговия трябва да бъде строго контролирана. Комисията подчерта, че нейното проектопредложение се подготвя с оглед на принципите на законност, необходимост и пропорционалност и че ще се консултира с координационната група за борба с изтезанията.